

A MI DUNÁNK

A Feketehegységből a Fekete-tengerbe folyik. A bécsiek — legalább is a Donauwalzer szerint — ott a Práter végében kéknéket látják. Pest-Buda közt amint folyik, olyan a színe, mint az angol burbury-szöveté.

Egy kis túzással azonban zöldnek is mondhatjuk. De fenn a balzsamos budai hegyekből nézve ezüstszínű ez a széles hömpölygő szalag. Mellette zöld mezők, várrommal ékeskedő hegyek. A gyantás erdők fáik kitarják karjukat, a lomha víznek az utat, a széles völgyet mutatják. A sziklák sorfalat állnak. Ő a hiú ormok tükre.

Ránevetnek az aranyfürtöktől terhes szőlőkertek. Türi, hogy a füzek behajtsák ágait. Megcsókolják. Ő meg csak mosolyog, dudol s a királyi folyó bevonul hozzánk Pest-Budára. Sáf-rányszínű esteledés-kor, vagy rózsaszínű hajnalban — neki mindegy — méltóságteljesen.

Igen, dudol, dalol, vagy morog. Attól függ, milyen a kedve. Hamis, kiismerhetetlen. Egyszer vidám és ilyenkor vágyó-dunk a napfényben meleg napon hős vizére. Máskor morcos. Már Boldog Margit legendájának krónikása megírta 1267-ben: „Karácson után lőn nagy árvíz, úgy hogy bejűve a klastromba az nagy udvarra...“ A Duna sokszor megfélekedett a vendég jogáról, sok tragédiának volt már okozója. 1838-ban különösen rettentő bajt okoz, amikor elönti a várost. Azóta szalonképessé tették. Vajjon ártott-e a romantikának a köggy, amelybe belekényszerítették, amióta megszabályozták?

Apró kis folyócskák, két kis patak egyesülése, amint a német költő mondja:

„Am Schwartzwald niederrinnen
Zwei Flüßchen still und schmal“.

Donauschingennél egy kastély parkjában találkozik a két patak, Brege meg a Brigach. Kettőjük egyesüléséből lesz a

Duna. A rómaiak idejében téves helyen gondolták az eredetét. A Dunáról Homerosz is megemlékezik. Az olympiai győztesek olajfaágát az Ister mellől hozták az istenek. Az Ister alatt a Duna déli folyását értették. Az északi részt Danubiusnak nevezték.

Hallgatag, szemérmesen titoktartó ez a nagy folyó. Ha beszélni akarna, mondana egyet-mást a latinokról, akik igen becsülték. A húnok seregét látta s az avarokét is. A magyarok mellette harcolnak s telepsznek le.

A pest-budaiak respektálják. Megbecsülik annak ellenére, hogy sok bajt okozott. Szeretik, hiszen ott időznek nap-hosszat mellette. Ez már a krónikásnak a mult század elején is feltűnt: „Sokan

sétálnak a Duna partján az igen csinos leendő sétatér körül. Jár és kél szüntelen a sok Ember, hol csak azok, akiknek nincsen pénzök adóznak“. És egy este annyi itt a korzózó száz év előtt, mint akár manapság. Az akkori leírás a mostani Duna-korzóra is alkalmazható: „A néptömeg mint valamely szélvészttől hányatott tenger, fel-alá hullámozik“.

Sétálunk a Duna partján s belélegezzük a budai hegyek fűszeres illatát. Ezeket a hegyeket tán sohasem únjuk nézni. A földi paradicsom panorámája ez, amelyről a Honművész ilyenformán beszél: „Ha festész volnék, mindenesetre ecsethez nyúlnék... A

A budai Dunaparton 1842-ben (W. H. Bartlett rajza)

fenékszínen ott a kék távulvesző Sváb és János hegyek“. A Dunapart 1833-ban való-
ságos homoksivatag. És mégis Berzsenyi
Dániel így dicséri:

„Szédülve Pestnek tornyait tekintem,
S a száz hajókat rengető Dunát,
A nagy Dunának tündér kertjeit
És a habokkal küzdő szép hidat,
Melyen zsi bongva egy világ tolong“.

Igen, ezt nézzük ma is, pontosan ezt. Csak
senki arra ne gondoljon, hogy a „Száz hajó“
mai értelemben vett propellert jelenthet.
Még Berzsenyi halálakor is csak egy gőz-
hajó jár a Dunán. Az első Dunai gőzhajót
1830-ban bocsátják vízre és I. Ferenc császár-
ról nevezték el, „amelynek az ormánycsúcsát
Ő Felségének szépen faragott és gazdagon
aranyozott melly-szobra ékesíti. A hátulsó ár-
bócfánál függ Hazánk címerével ékesített
(zöld, fejér és veres) színű zászló“.

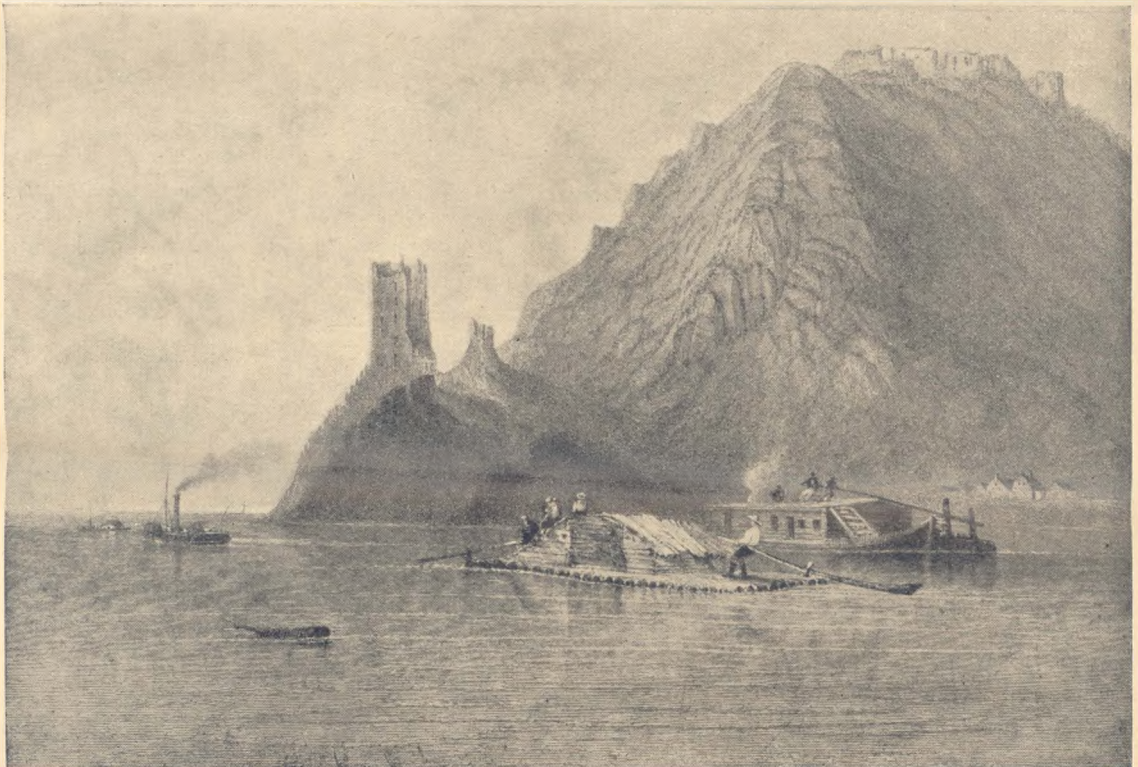
A híd, amelyről a költő szól, természetesen az
ócska hajóhíd, hiszen a Lánchíd építését az ő
életében még el sem kezdték. — Hajóhidat a
Dunán először a törökök építettek. Bár tud-
juk, a krónikások szerint Mátyás köhidat
akart építtetni. Ebben csak halála gátolta meg.
1526-ban szereltek már a törökök Pest-Buda
között hajóhidat. 1571-ben egy földrengés
széjjeltépte, de ők újra felépítették. 1686-ban,
amikor Pestet az ostromló seregek elfoglalják,
a törökök a Duna baloldaláról Budavára felé

menekülnek és közben a hidat felégetik. Az
alapját ennek a hídnak hetven ponton képezte
és körülbelül az Erzsébet-híd táján állt. 1767-ig
repülőhíd volt Pest és Buda között a Rudas-
fürdőnél, melynek német neve: Bruckbad. A
Rudas elnevezés onnan származott, hogy ami-
kor hajó közeledett a híd felé, zászlósrúddal
intettek, hogy a híd középső részét ki kell
bontani, míg a hajó elhalad. Ez a hajóhíd ké-
sőbb a Vigadó táján állt. Negyvenhét pontonra
fektették a járdát. Később még feljebb vitték.
Erről a hajóhídról beszél Berzsenyi. — A
Lánchíd a Pest-budai hidak közül a legszebb,
1840—1849. készül. Átíveli a nagy vizet,
amelyről a Peleskei nótárius olyan büszkén
és lelkesen mondja:

„Duna! Ó te drága Neptumus magzatja“.

A szabadságharc ideje óta sok más híd is
épült. Az egyik kedvéért feláldozták a régi
Belvárost, ez volt az Erzsébet-híd. A másikat,
szent Margit hídját, Arany János énekelte
meg a hídavatásban. Büszke ívek fogják ma
át a diadalmas, kedves folyamot, melynek ro-
mantikája épp oly gazdag, mint akár a Rajnáé.
A magyar történelem vérzivataros századai
nézik magukat a vízében s aki a Duna fölött
mereng, arra gondolhat, hogy ez a víz látta
valaha a Mátyás-kor aranyidejét, a török rab-
igáját, a szabadságharc lelkesítő jeleneteit s
látni fog bizonytalán más, szebb, boldogabb
időket is.

Jajczay János.

Visegrád 1842-ben. W. Henry Bartlett rajza